

WYBRANE PROBLEMY NIELEGALNEGO LUB NIEUJAWNIONEGO OBROTU FINANSOWEGO W OPINII PRACOWNIKÓW SEKTORA BANKOWEGO

Włodzimierz Deluga

Streszczenie. W artykule dokonano ilustracji stosunku pracowników systemu bankowego do procedury nielegalnego obrotu pieniądza pochodzącego z niewiadomego źródła. Analiza wyników uzyskanych w badaniu oraz przedstawione oceny dobitnie wskazują na potrzebę nieustannych obserwacji oraz zgłaszanie inicjatyw i regulacji w walce z tym procederem, a szczególnie w odniesieniu do skutków, jakie wywiera on na gospodarkę krajów uwikłanych w to zjawisko.

Słowa kluczowe: nielegalny obrót, niewiadome źródło pochodzenia pieniądza, skutki gospodarcze, przestępstwo finansowe, nielegalne dochody.

WSTĘP

Szybki proces transformacji ustrojowej i powstanie wolnego rynku w Polsce przyniosły ze sobą wiele patologii w sferze gospodarczej i finansowej. Przeobrażenia związane z pojawieniem się podstawowych zasad gospodarki rynkowej – wolności, równości i konkurencji, a także liberalizacja przepisów prawnych i rozwój usług finansowych sprzyjały powstaniu przestępczości zorganizowanej, będącej źródłem olbrzymich dochodów, oraz podejmowaniu działań mających na celu ich ukrywanie przed opodatkowaniem, zatajanie pochodzenia i wprowadzanie do legalnego obiegu.

Postępująca integracja ekonomiczna Polski z gospodarką europejską i światową determinuje wzrost ilości transferowanych kapitałów i szybkość obrotu, przy zmniejszonej kontroli ze strony państwa. Ułatwia to umieszczenie w sektorze finansowym dochodów pochodzących z działalności przestępczej. Polska wśród krajów byłego bloku wschodniego staje się jednym z najatrakcyjniejszych miejsc dla legalizowania brudnych pieniędzy. Zjawisko to przestało być już w naszym kraju hipotetycznym niebezpieczeństwem, stało się priorytetowym problemem, wymagającym niezwłocznych przeciwdziałań.

Celem niniejszego opracowania jest prezentacja opinii pracowników banków w kwestii zjawiska nielegalnego obrotu pieniądza pochodzącego z nieznanego źródła. Zjawisko to powszechnie nazywane jest „praniem brudnych pieniędzy” [Pranie... 1993].

ISTOTA „PRANIA PIENIĘDZY”

Geneza „prania pieniędzy” wiąże się z osobą Alfonsa Capone, szefa mafii chicagowskiej. Pełną definicję na płaszczyźnie międzynarodowej sformułowano dopiero 10 czerwca 1991 roku w Dyrektywie Rady Wspólnot Europejskich nr 91/308/EWG w sprawie ochrony systemu finansowego przed wykorzystaniem go do celów prania pieniędzy. Dyrektywa ta obejmuje:

- **zamianę lub przeniesienie mienia**, mając świadomość, że mienie to pochodzi z działalności przestępczej lub z aktu uczestnictwa w takiej działalności, w celu zatajenia bądź ukrycia nielegalnego pochodzenia mienia lub w celu udzielenia pomocy innej osobie, zaangażowanej w prowadzenie takiej działalności, w celu uniknięcia prawnych skutków jej postępowania;
- **zatajenie lub ukrycie** prawdziwego charakteru, źródła, miejsca położenia, rozporządzenia, przeniesienie praw do mienia, mając świadomość, że mienie to pochodzi z działalności przestępczej lub z aktu uczestnictwa w takiej działalności;
- **nabycie, posiadanie lub używanie mienia**, mając świadomość w momencie jego otrzymania, że mienie to pochodzi z działalności przestępczej lub z aktu uczestnictwa w takiej działalności;
- **uczestnictwo, współdziałanie w celu popełnienia, usiłowanie popełnienia oraz pomoc, nakłanianie, ułatwianie i doradzanie popełnienia** któregośkolwiek z czynów wymienionych w poprzednich paragrafach.

Zacytowanie powyższego artykułu w całości jest o tyle uzasadnione, iż stanowi podsumowanie dotychczasowych określeń tego procederu we wcześniej wydanych dokumentach międzynarodowych, a także znajduje odzwierciedlenie w polskim prawodawstwie.

Wśród innych definicji najbardziej przejrzysta została opracowana dla celów szkoleniowych przez Ośrodek Szkolenia Departamentu Skarbu USA. Brzmi ona następująco: „**pranie pieniędzy to proces, za pomocą którego dochody przypuszczalnie uzyskane z działalności przestępczej są przekazywane, przewożone, przekształcane, wymieniane albo też łączone i mieszane z legalnymi funduszami, w celu ukrycia lub zatajenia prawdziwego charakteru, źródła, ukierunkowania, przepływu lub własności tych dochodów. Celem procesu prania pieniędzy jest nadanie pozorów legalności funduszom uzyskanym z działalności pozaprawnej lub działań z nią powiązanych** [Sherman 1993]. Autorzy tej definicji wyraźnie akcentują, że pranie pieniędzy jest procesem, który obejmuje wiele działań (metod) służących ukryciu nielegalnych źródeł dochodów. Jednocześnie wskazują na działanie przestępcze jako sposób uzyskania tychże pieniędzy.

Według przewodniczącego Australian National Crime Authority (Krajowy Urząd Spraw Kryminalnych), Toma Shermana, **pranie pieniędzy jest to konwersja lub „czyszczenie” mienia pochodzącego z powyższego przestępstwa w celu ukrycia źródła jego pochodzenia. Przestępstwa tego dokonuje w zasadzie każdy, kto uczestniczy w procesie prania pieniędzy lub na podstawie racjonalnych przesłanek powinien mieć świadomość współudziału w tym procesie** [McClellan 1992]. Definicja australijska nie tylko wskazuje na istotę i cel prania pieniędzy. Jednoznacznie określa, na kim ciąży karna odpowiedzialność w związku z przestępczym działaniem.

Z punktu widzenia przestępcy pomnażanie dochodów z działalności kryminalnej ma sens dopóty, dopóki można z nich korzystać [Jasiński 2001]. Część brudnych dochodów jest reinwestowana w działalność kryminalną, większą część jednak przestępca chce ulokować w legalnych przedsięwzięciach. Aby uniknąć ryzyka wykrycia źródeł pochodzenia pieniędzy, musi je wcześniej „wyprać”. Nie znaczy to, że wszyscy przestępcy, chcąc zalegalizować źródło pochodzenia dochodów oraz swoje prawo własności mienia, uciekają się do wymyślnych metod. Tylko w krajach o wysokiej skuteczności organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, gdzie istnieje duże ryzyko wykrycia i odpowiedzialności karnej, sprawcy zmuszeni są zastosować bardziej wyrafinowane środki kamuflażu.

W najnowszym polskim akcie prawnym – ustawie z 16 listopada 2000 roku o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł – ustawodawca nie zastosował pojęcia „pranie pieniędzy”. W zamian dał w tytule czytelną, fenomenologiczną definicję procederu, która przede wszystkim wskazuje na źródła pieniędzy podlegających legalizacji i jednocześnie wyjaśnia szerokiemu gronu pracowników instytucji finansowych oraz pozafinansowych, czym jest pranie pieniędzy oraz skąd pochodzi przedmiot tego przestępstwa [Wójcik 2001].

Źródła nielegalne, czyli produkcja nielegalna, oraz źródła nieujawnione, którym odpowiada pojęcie produkcji ukrytej, tworzą razem szarą strefę. Dodatkową kategorią, która dopełnia pojęcie gospodarki podziemnej są wewnętrzne transfery dochodów.

ANALIZA RAPORTU Z BADAŃ

W celu bliższego zapoznania się z procederem nielegalnego obiegu pieniądza w Polsce i jego wpływu na system finansowy przeprowadzono w kwietniu 2002 r. badania na obszarze województwa pomorskiego, wykorzystując metody wywiadu bezpośredniego.

W wywiadzie wzięło udział 43 losowo dobranych respondentów, którzy stanowią grupę osób wywodzących się z personelu bankowego. Grupa ekspertów bankowych udzielała odpowiedzi po części skalowanych i otwartych, zawartych w specjalnym kwestionariuszu wywiadu. Kwestionariusz wywiadu skierowano do pracowników tego sektora z uwagi na największe doświadczenie bankowców w przeciwdziałaniu procederowi „prania pieniędzy”. Ponadto, właśnie ta instytucja GIIF (Generalny Inspektorat Informacji Finansowej, powołany na mocy ustawy z 16 listopada 2001 r.) otrzymała najwięcej zgłoszeń o transakcjach podejrzanych.

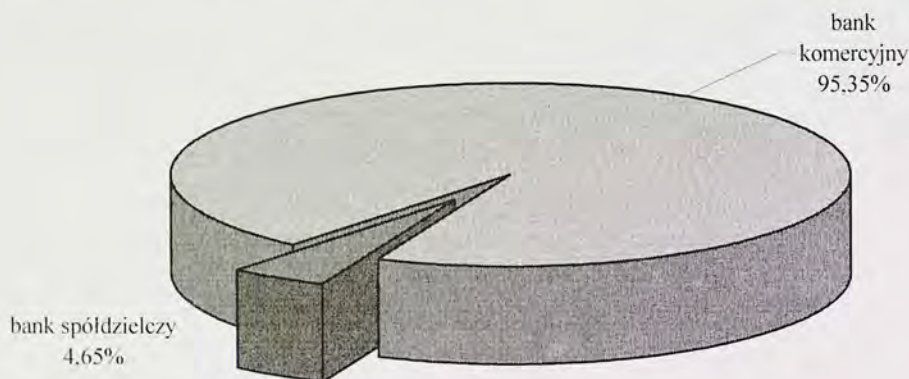
Celem przeprowadzonych badań marketingowych jest ukazanie skutków stosunkowo powszechnego zjawiska obrotu nielegalnego pieniądza w Polsce oraz ocena sposobów walki z tym procederem przez środowisko bankowców.

Dokonany pomiar sondażowy objął następujące kwestie:

- opisał przeszkody powodujące utrudnienia w walce z przestępczością gospodarczą i przedstawił działania mogące ograniczyć skalę tego problemu;
- sklasyfikował rodzaje przestępstw gospodarczych, na jakie narażony jest system bankowy w Polsce, a także zidentyfikował źródła powstawania „prania pieniędzy” i inne, liczne implikacje tego zagadnienia;

- wyraził opinię respondentów na temat ustawy z 16 listopada 2002 roku o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub ujawnionych źródeł;
- uzewnętrznił poglądy rozmówców na temat możliwości zastosowania istniejących rozwiązań prawnych w nowych warunkach funkcjonowania podmiotów związanych zawodowo z przepływami pieniężnymi.

Ogół respondentów stanowił personel sektora bankowego. Spośród wszystkich banków objętych badaniem 95,35% stanowiły banki komercyjne. Wynika to z ogromnej konkurencji istniejącej na rynku usług finansowych, która zmusza banki do świadczenia kompleksowych usług związanych z obrotem pieniężnym. Na banki spółdzielcze przypada jedynie 4,65%. Sytuację ilustruje wykres 1.

Wykres 1. Struktura badanych banków
Źródło: Badania własne.

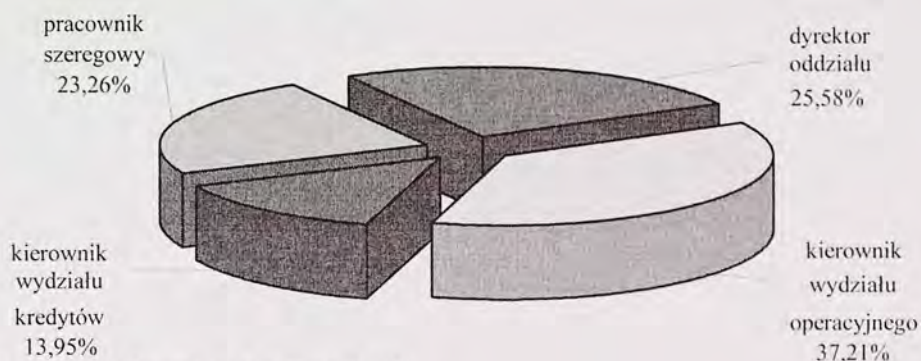
Udział badanych pracowników banków, z punktu widzenia zajmowanego przez nich stanowiska, w ogólnej liczbie respondentów był dość zróżnicowany. Najliczniejszą grupę stanowili dyrektorzy banków (25,58%) oraz kierownicy wydziałów operacyjnych (37,21%). Moderator skierował swoje badanie właśnie do tych osób, gdyż mają oni największą wiedzę i doświadczenie z zakresu problematyki „prania pieniędzy” w bankach. W mniejszości wśród respondentów są kierownicy wydziału kredytów (13,95%) oraz pracownicy szeregowi banków (23,26%). Strukturę respondentów prezentuje wykres 2.

Respondenci są zgodni w opinii, że walkę z przestępczością gospodarczą utrudnia opieszałość organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Takiej odpowiedzi udzieliło aż 58,14% badanych. Niewiele mniej procent ankietowanych twierdzi, że w naszym kraju patologię przestępczą potęguje zbyt łagodne prawo (48,84%). Tylko 20,93% badanych uważa, że zjawiskiem niepożądanym w walce z przestępczością finansową jest korupcja, powszechna także wśród urzędników bankowych. Jako inne przyczyny 2,33% badanych podaje brak skuteczności działania organów kontroli skarbowej.

Wyniki uzyskane w poprzednim pytaniu przekładają się analogicznie na odpowiedzi otrzymane w kolejnym. Najwięcej badanych (62,79%) uznało, że zaostrzenie przepisów prawa, a w szczególności usunięcie w nim luk, poprawi statystyki zwalczania

przestępczości gospodarczej. W parze z tym działaniem musi iść jednak lepsza organizacja pracy policji i sądów – tak uważa 53,49% badanych. Zdaniem 20,93% respondentów, do ograniczenia przestępczości przyczyni się umocnienie powyższych organów. Zaledwie 2,33% wymienia inne działania, takie jak chociażby umiejętność praktycznego zastosowania przepisów prawa przez pracowników sektora bankowego.

Wykres 2. Struktura badanych respondentów

Źródło: Badania własne.

Tabela 1. Zagrożenia w walce z przestępczością gospodarczą

Kategorie odpowiedzi	Liczba odpowiedzi a liczba osób badanych
Brak skuteczności działania organów ścigania	25
Zbyt łagodne prawo	21
Korupcja w instytucjach zaufania publicznego	9
Inne przyczyny	1
Liczba badanych respondentów ogółem	56

Źródło: Badania własne.

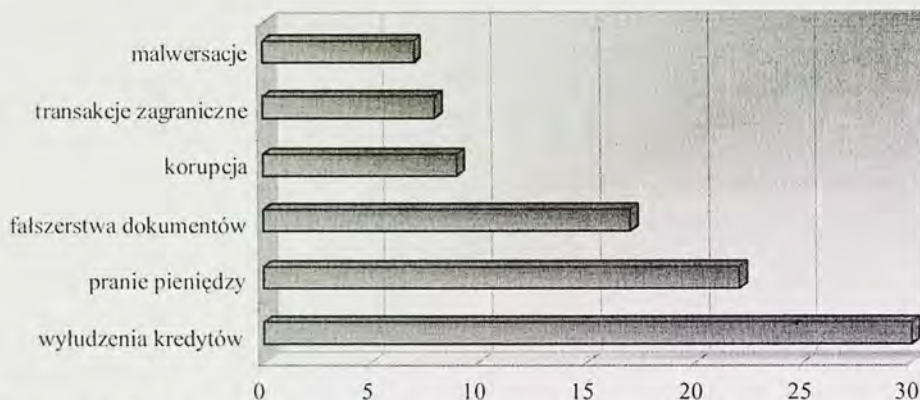
Tabela 2. Działania wpływające na ograniczenie przestępczości gospodarczej

Kategorie odpowiedzi	Liczba odpowiedzi a liczba badanych
Zaostrzenie przepisów prawa	27
Lepsza organizacja pracy wymiaru sprawiedliwości	23
Dofinansowanie policji i sądów	9
Inne działania	1
Liczba badanych respondentów ogółem	60

Źródło: Badania własne.

Spośród 43 respondentów, 30 uważa, że wyludzenia kredytów stanowią główne zagrożenie dla sektora bankowego. Dwadzieścia dwie osoby są zdania, że funkcjonujące w praktyce bankowej dopiero od kilku lat przestępstwo „prania pieniędzy”, będzie stanowić coraz poważniejszy problem dla instytucji finansowych. Kierując się doświadczeniami, 17 pracowników banków wymienia takie rodzaje przestępstw finansowych,

jak wyłudzenia mienia na podstawie podrobionych czeków i kart płatniczych oraz wprowadzanie do obiegu fałszywych środków pieniężnych. Dziewięciu badanych, wśród których przeważają pracownicy niższego szczebla, uważa, że korupcja w kręgach kadr kierowniczych banków staje się coraz bardziej powszechna, a zdaniem 7 osób badanych malwersacje mienia bankowego również nie należą do rzadkości. Nielegalny transfer gotówki za granicę, w opinii 8 osób, może powodować sam w sobie negatywne konsekwencje, jak również być jedną z form „prania pieniędzy”. Przedstawione wyniki zaprezentowano na wykresie 3.

Wykres 3. Rodzaje przestępstw gospodarczych w sektorze bankowym

Źródło: Badania własne.

51% respondentów uznało pranie pieniędzy za istotne zagrożenie dla sektora bankowego. W korespondencji do tego przekonania wymieniają następujące czynniki, które warunkują istnienie tego procederu w Polsce:

- luki w prawie 48,84%
- podatność na korupcję 25,58%
- położenie Polski na szlaku tranzytowym 23,56%
- istnienie organizacji przestępczych 18,60%
- istnienie szarej strefy 16,28%
- niedofinansowanie organów ścigania 13,95%
- nieszczerły system bankowy 13,95%
- opieszałość sądów 11,63%
- brak osoby odpowiedzialnej za kontrolę transakcji podejrzanych 11,63%
- słabo wyszkolony personel bankowy 9,30%
- brak wymiany informacji między bankami 6,98%
- słaby system kontroli finansowej 6,98%
- zła koniunktura w gospodarce 6,98%
- łagodne prawo 6,98%

„Pranie pieniędzy” w Polsce stało się faktem. Respondenci wymieniają wiele przyczyn takiego stanu rzeczy. Na większą uwagę zasługują skutki, jakie ten proceder powoduje w gospodarce krajowej.

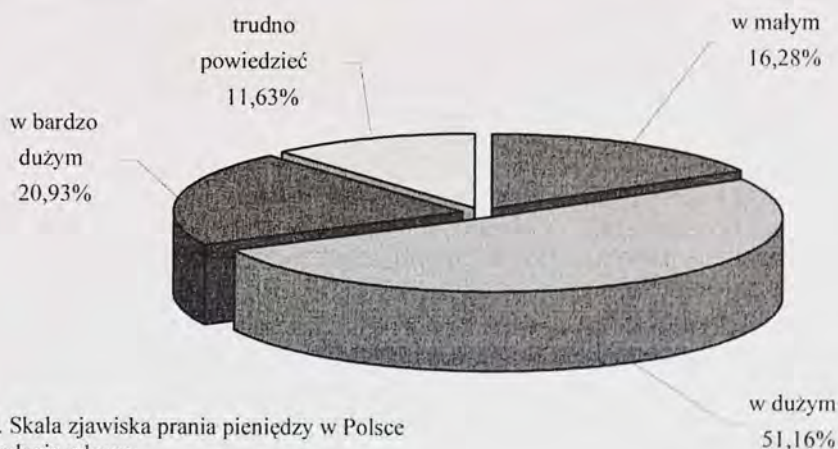
Tabela 3. Wpływ prania pieniędzy na system finansowy w Polsce

Kategorie odpowiedzi	Liczba odpowiedzi a liczba badanych
Zmniejszenie wpływów do budżetu państwa	23
Spadek wiarygodności banku i całego systemu finansowego	18
Oslabienie kondycji banków	7
Nieuczciwa konkurencja	6
Niekontrolowany przepływ środków pieniężnych	4
Brak jakiegokolwiek odpowiedzi	4
Wahania na giełdzie	2
Zwiększenie gotówki w obrocie	2
Wzrost kosztów działania podmiotów finansowych	2
Wpływ przestępców na gospodarkę	2
Zniekształcenie parametrów ekonomicznych	2
Inne	4
Liczba badanych respondentów ogółem	76

Źródło: Badania własne.

Pytanie dotyczące skutków prania pieniędzy przysporzyło grupie badanych największą trudności. Część z nich w ogóle nie udzieliła odpowiedzi. Najbardziej oczywistą odpowiedzią podawaną przez bankowców jest zmniejszenie wpływów do budżetu państwa. Nie wszyscy ankietowani potrafili spojrzeć na problem perspektywicznie. Pojawiły się jednak opinie o wpływie przestępstwa prania pieniędzy na destabilizację systemu finansowego i samych banków, utracie wiarygodności instytucji finansowych czy zjawisku nieuczciwej konkurencji.

Zdaniem ponad połowy respondentów, pranie pieniędzy stanowi obecnie w Polsce duże zagrożenie dla bezpieczeństwa systemu finansowego. Tylko 16% badanych uznaje ten problem za mało istotny. Prawie tyle samo (21%) osób wyraża opinię, że legalizacja nielegalnych dochodów przybiera bardzo dużą skalę. 11% ankietowanych nie ma zdania na ten temat (wykres 4).

Wykres 4. Skala zjawiska prania pieniędzy w Polsce

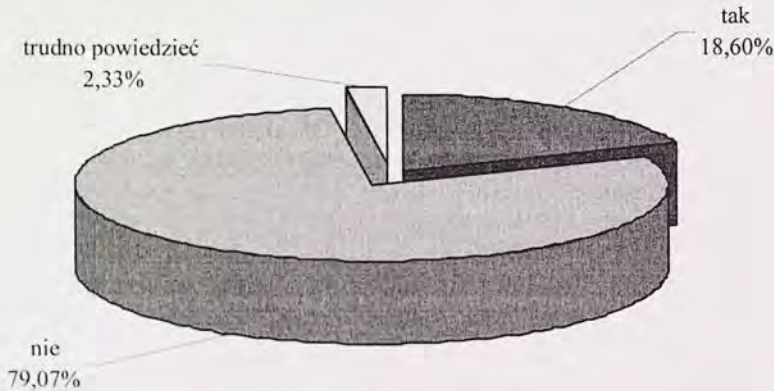
Źródło: Badania własne.

Wprowadzone rozwiązania prawne na mocy ustawy z 16 listopada 2000 roku spotkały się z dobrym przyjęciem większości środowisk. W prasie pojawiły się jednakże artykuły osób niezadowolonych z takiego stanu rzeczy. W celu konfrontacji informacji z mass mediów z rzeczywistą opinią praktyków skierowano do nich zapytania, odnoszące się konkretnie do danego aktu prawnego.

Opinie o ustawie z 16 listopada 2000 roku przedstawiają się następująco:

- dobra 48,84%
- niedopracowana 16,28%
- brak opinii 11,62%
- potrzebny akt prawny 6,98%
- narusza prywatność klientów banku 4,65%
- niewykorzystywana w praktyce 4,65%
- zła 4,65%
- ograniczy proceder, ale go nie wyeliminuje 2,33%

Większość badanych (prawie 50%) uznała, że ustawa o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł spełnia swoje funkcje i jest aktem potrzebnym w codziennej praktyce bankowej. Analogicznie do pozytywnej opinii o ustawie, respondenci w ogromnej większości (79%) stwierdzili, że dany akt prawny nie podważa zaufania klientów wobec banków. Ankietowani uznali, że uczciwy klient nie ma powodów do obaw. 18% było odmiennego zdania, a 2% nie miało na ten temat wyrobionego poglądu. Powyższe zależności obrazuje wykres 5.

Wykres 5. Wpływ ustawy na zaufanie klientów wobec banków

Źródło: Badania własne.

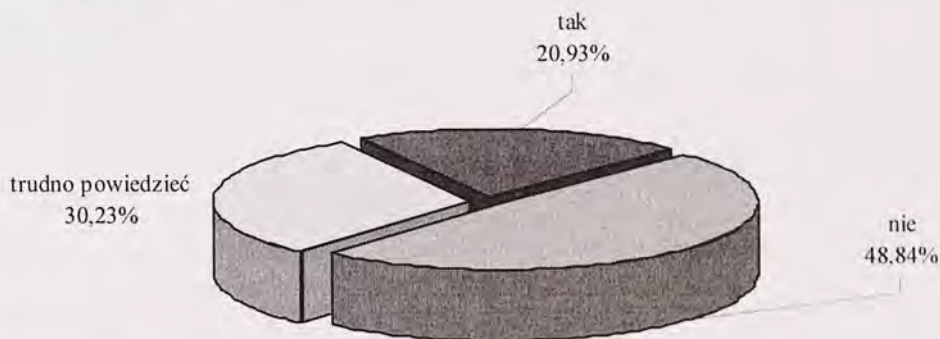
W kwestii rozszerzenia listy podmiotów upoważnionych do korzystania z informacji objętych tajemnicą bankową respondenci podzielili się prawie równomiernie. 44,19% badanych oceniło powyższe zmiany pozytywnie, niewiele mniej (41,86%) uznało je za negatywne, a 13,95% nie wyraziło opinii.

Polska uważana była dotychczas za państwo o rygorystycznej tajemnicy bankowej. Z dociekań wynika, że poziom ochrony danych finansowych koreluje z atrakcyjnością

kraju dla „praczy” pieniędzy. W większości państw Europy Zachodniej systemy finansowe są wnikliwie kontrolowane przez jednostki wywiadu finansowego.

Respondentów poproszono także o perspektywiczną ocenę wpływu wprowadzonych norm prawnych na zmniejszenie skali „prania pieniędzy” w Polsce. Wyniki są zaskakujące. Mimo pozytywnej oceny samego aktu prawnego, 48,84% respondentów uznało, że w przyszłości rozwiązania te nie wpłyną znacząco na ograniczenie procederu „prania”. Ich zdaniem, potrzeba wykorzystania całej gamy środków pozaprawnych do zwalczania tego przestępstwa. Tylko 20,93 jest przekonanych o przyszłościowej roli ustawy. Aż 30,23% nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie. Wyniki te zostały przedstawione na wykresie 6.

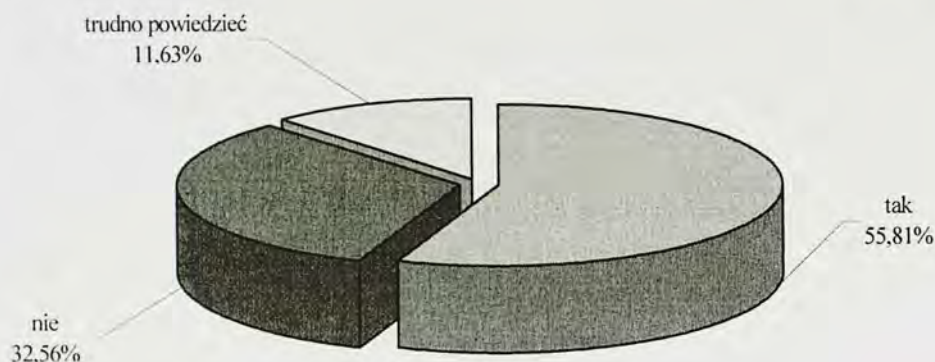
Wykres 6. Wpływ ustawy na ograniczenie przestępczości gospodarczej
Źródło: Badania własne.

Wytypowanie transakcji podejrzanej może przysporzyć znacznych trudności pracownikom banku. O takim stanie rzeczy przekonanych jest 56% badanych. Według 33%, zadanie to jest bardzo trudne i mimo wielu wskazówek do systemu finansowego i tak przedostają się „brudne pieniądze”. Przyczyn należy upatrywać tu w niewystarczającym doświadczeniu pracowników wydziałów operacyjnych oraz w nieograniczonej pomysłowości przestępców. Z dnia na dzień powstają bowiem nowe metody „prania pieniędzy”, wykorzystujące luki prawne. 12% ankietowanych nie miało opinii na powyższy temat. Omówione zależności zilustrowano na wykresie 7.

W celu zapoznania pracowników sektora bankowego z wytycznymi ustawy Generalny Inspektorat Informacji Finansowej przeprowadził szkolenia. Do uczestnictwa w nich przyznaje się 65,12% respondentów. Aż 32,56% badanych zna przepisy nowego aktu prawnego, lecz nie uczestniczyło w żadnych kursach państwowych. Dziwi odpowiedź 2,33% ankietowanych, którzy nie potrafili stwierdzić, czy zostali przeszkoleni, czy też nie.

Na podstawie przeprowadzonego wywiadu z 43 respondentami, wywodzącymi się z personelu bankowego, można stwierdzić, iż wzrost przestępczości gospodarczej w Polsce ma znaczny wpływ na system finansowy.

Należy podkreślić, iż istnieją liczne przesłanki utrudniające walkę z przestępczością gospodarczą. Do poprawy sytuacji mogłoby się przyczynić usunięcie luk w prawie oraz zwiększenie skuteczności działania organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości.

Wykres 7. Trudności z typowaniem transakcji podejrzanych

Źródło: Badania własne.

Badani zgodnie przyznali, że wyludzenia kredytów są obecnie głównym problemem banków. Mimo to potwierdzają przypuszczenia, że coraz większe zagrożenie dla systemu finansowego stanowi także „pranie pieniędzy”.

Czyszczenie brudnych dochodów umożliwiają nieścisłości w prawie oraz korupcja urzędnicza. Specyficzne położenie geograficzne Polski także nie pozostaje bez znaczenia. Proceder ten powoduje obniżenie wpływów do budżetu państwa oraz podważa wiarygodność systemu finansowego w danym kraju.

Według badanych, szansą na zmniejszenie negatywnych skutków prania pieniędzy może być ustawa o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł. Badani są zgodni w opinii, że nowe rozwiązania prawne nie podważą zaufania klientów wobec instytucji banku, natomiast głosy podzieliły się w kwestii rozszerzenia listy podmiotów upoważnionych do korzystania z informacji objętych tajemnicą bankową.

W świetle nowej ustawy, wytypowanie transakcji podejrzanej może jednak, według około 50% badanych, przysporzyć trudności pracownikom banku. Właściwą interpretację powinno stanowić tu kompleksowe szkolenie, organizowane przez Generalnego Inspektora Informacji Finansowej.

Wcześniej niż w Polsce, albowiem od początku lat osiemdziesiątych, zarówno w Europie, jak i na świecie podejmowane są liczne inicjatywy, mające na celu stworzenie jednolitego standardu zwalczania przestępstwa „prania brudnych pieniędzy”. Fakt, iż 80% machinacji związanych z „praniem pieniędzy” ma kontekst międzynarodowy (według raportu opracowanego przez Solicitor General’s Office w Kanadzie) [Wójcik 1996] obliguje do postrzegania tego problemu w wymiarze globalnym oraz do wspólnego, skoordynowanego przeciwdziałania procederowi. Różnorodny wachlarz przedsięwzięć, mających na celu zwalczanie „prania pieniędzy”, można podzielić na następujące obszary działań:

- **organizacyjne**, polegające na tworzeniu wyspecjalizowanych organów międzynarodowych, np. FATF (Financial Action Task Force on Money Laundering) lub angażowaniu już istniejących (np. ONZ) oraz organizowanie współpracy międzynarodowej;

- **prawne**, takie jak uchwalanie konwencji i innych aktów prawnych o charakterze ponadnarodowym oraz wydawanie zaleceń i deklaracji;
- **naukowe i szkoleniowe**, przez publikacje, organizowanie konferencji naukowych, szkoleń zawodowych, produkcję filmów szkoleniowych itp.

Nie sposób przedstawić wszystkie inicjatywy i organizacje o zasięgu ponadnarodowym, z którymi Polska współpracuje w przeciwdziałaniu temu procederowi.

ZAKOŃCZENIE

„Pranie pieniędzy” jest jednym z najbardziej niedocenianych społecznie przestępstw. Dzieje się tak dlatego, iż nie wiąże się ono bezpośrednio z użyciem przemocy, a sprawca tego przestępstwa niczym pozornie nie różni się od uczciwego przedsiębiorcy. Bardzo trudno uświadomić społeczeństwu istnienie problemu. Próby wyjaśnienia genezy procederu prania pieniędzy, powiązanie go z produkcją i handlem narkotykami czy innymi groźnymi przestępstwami napotykać często na barierę psychologiczną u odbiorców. W odczuciu jednostki bowiem przestępstwo prania pieniędzy nie ma na nią bezpośredniego wpływu.

Istotnym problemem poruszonym przez pracowników sektora bankowego jest naruszenie zasad uczciwej konkurencji i umacnianie się zorganizowanej przestępczości dzięki nielegalnym dochodom wprowadzanym do obiegu gospodarczego. Może to skutkować wywieraniem wpływu przez świat przestępczy na decyzje ekonomiczne, a nawet polityczne.

Bankowcy są przekonani, że pranie pieniędzy ma wpływ zarówno na kondycję pojedynczego banku, jak również na utratę wiarygodności całego systemu finansowego. Zjawisko destabilizacji sektora związanego z obrotem pieniężnym nie zamyka się w ramach jednego państwa, ma wydźwięk światowy.

Świadomość zagrożenia praniem pieniędzy gospodarek krajowych owocuje od lat różnorodnymi inicjatywami międzynarodowymi. Na świecie zmieniono filozofię walki z przestępczością zorganizowaną, w tym gospodarczą. Odchodzi się od ścigania przestępców na rzecz pozbawienia ich środków finansowych. Tendencja ta została także zaszczerpiona na gruncie polskim. Rok 2000 przyniósł kompleksowe rozwiązania prawne w zakresie prania pieniędzy i powołanie polskiej jednostki wywiadu finansowego. Na wymierne efekty tych działań trzeba jeszcze poczekać, pocieszając się faktem, że zagadnienie zwalczania prania pieniędzy zostało skierowane na właściwe tory.

PIŚMIENNICTWO

- Jasiński W.: *Przeciw szarej strefie, nowe zasady zapobiegania praniu pieniędzy*. Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2001, s. 13.
- McClellan J.D.: *International Judicial Assistance*. Oxford 1992, s. 184.
- Pranie pieniędzy*. Biuletyn nr 3, Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego, Ośrodek Informacji i Dokumentacji Rady Europy, Warszawa 1993, s. 24.
- Program szkolenia w zakresie bankowości międzynarodowej i prania brudnych pieniędzy*. Departament Skarbu USA, Waszyngton 1994, s. 6.

- Sherman T.: *International efforts to combat money laundering. The role of the Financial Action Task Force*. [w:] H.L. MacQueen: *Money Laundering*. Edynburg 1993, s. 12–13.
- Wójcik J.W.: *Kryminologiczna ocena transakcji w procesie prania pieniędzy*, Wyd. Twigger, Warszawa 2001, s. 317.
- Wójcik J.W.: *Przestępstwa gospodarcze a pranie brudnych pieniędzy*, „Bank” 1996, Nr 5, s. 240.

THE ILLEGAL FINANCIAL TURNOVER IN POLAND IN THE OPINION OF WORKERS OF BANKING SECTOR

Abstract. The article illustrates the attitude of banking system personnel to the illegal turnover of money coming from unknown sources.

The analysis of data obtained from the research as well as presented assessments show distinctly the necessity to make constantly observations and to submit suggestions and regulations rebating to the fight against this problem, particularly in relation to the influence that it has on the economies of the countries entangled in that trade.

Key words: illegal turnover, unknown source of money, consequences for the economy, financial offence, illegal incomes.

Włodzimierz Deluga, Katedra Marketingu i Badań Rynków są ych, Wydział Ekonomii i Zarządzania Politechniki Koszalińskiej